

Majoritets- og minoritetsperspektiv i arkivbevaring

LLPs og HIOAs forskningskonferanse

Trondheim 23. april 2012

Ellen Røsjø

Oslo byarkiv/HIOA

Majoritets- og minoritetsperspektiv i arkivbevaring

- Jeg sammenlikner konkret det som finnes om minoritetsorganisasjoner i visse offentlige arkiver med enkelte av minoritetenes egne arkiv (privatarkiv) som vi har samlet inn i prosjektet *Oslos multikulturelle arkiver* og også ett arkiv i Opplandsarkivets prosjekt *Arkivdokumentasjon av nyere innvandring til Oppland*.
- Aktuelle problemstillinger: Hva dokumenterer henholdsvis de offentlige og de private arkivene? Hvilke stemmer kan man i disse offentlige arkivene finne fra nye minoriteter? Hvilket perspektiv har myndighetene på minoritetene? Hva dokumenterer de private arkivene om minoritetene?
- Artikkel i www.TidsskriftetArkiv.no snart...

Helhetlig samfunnsdokumentasjon og arkivbevaringsteori

- Tradisjonelt har man ikke tatt høyde for en bevaringsvurdering av den samlede arkivdokumentasjonen som blir skapt i et samfunn og sett offentlige og private arkiv som en felles integrert samfunnshukommelse.
- De teoretiske tilnærmingene har generelt tatt utgangspunkt i et faglig landskap der bakgrunnen har vært arkivinstitusjonenes samfunnsoppdrag, forstått som å bevare offentlige arkiv, jf. den norske arkivloven.

Samfunnsdokumentasjon frts.

- Amerikanske Helen W. Samuels har forsøkt å utvikle en modell som omfatter bevaringsvurdering av *både* offentlige og private arkiv, samt *andre* dokumentasjonskilder.
- Om arkivmateriale er gått tapt eller bare er skapt i lite omfang, tar hun til orde for å samle inn andre typer dokumentasjon. Samuels peker også på at utvelgelses-/kassasjonsprosessen ville tjene på en bredere tilnærming.

Skape dokumentasjon

- Samuels sier elektronisk arkivering har tvunget arkivarprofesjonen til å forstå nødvendigheten av å gripe inn i dannelsen av disse arkivene for å sikre at de bevares og kan brukes for ettertida.
- Men arkivarer er mer ambivalente i forhold til sin rolle i å skape dokumentasjon som ellers *ikke* ville eksistere.

Drive arkivforskning for å lage dokumentasjonsplan

- Samuels tar derfor til orde for at arkivarer som en integrert del av sine dokumentasjonsaktiviteter **må sørge for å skape og sikre at arkiver skapes**. Men arkivarene må ikke nødvendigvis gjøre det.
- Deres viktigste rolle er å **skape bevissthet rundt dokumentasjonsproblemene og behovet for muntlig historie, foto-, video eller annen dokumentasjonsaktivitet**.
- For å utføre dette, må arkivarene drive **arkivforskning** så de kan formulere en **sammenhengende dokumentasjonsplan**.

I de offentlige arkivene

- Det offentliges arkiver er satt sammen ut fra den offentlige virksomhetens egne mål. Det er kommunens og statens behov for dokumentasjon av hva pengene bevilges til som bestemmer innholdet. Det er materiale på et overordna nivå
- Det mest interessante med Flyktning- og innvandreretatens arkiv er at det inneholder oversikter over *alle* registrerte aktuelle foreninger og at deres administrasjon av søknadene viser et mangfold av foreninger og hvilke av disse som søkte støtte og fikk det, samt hvilke aktiviteter etaten ga støtte og hvilke den ga avslag.

Frts. i offentlige arkiv

- Majoritet og minoritet er et viktig perspektiv – vi får som hovedperspektiv majoritetens blikk på minoriteten og dens forventninger til og vurderinger av minoriteten. Vi vet ikke om minoritetene ville ha organisert seg formelt i like stor grad uten myndighetenes system for støtteordninger. Eller om dette ville kommet seinere som følge av integrering.
- Minoriteten oppfyller på et vis majoritetens ønske om å danne et organisert samfunn som storsamfunnet kan forholde seg til.

I privatarkivene

- I privatarkivene kan man finne egne stemmer og perspektiver som ikke finnes i de offentlige arkivene. Privatarkivmaterialet forteller noe om den enkelte gruppes aktiviteter, innsats, egenforståelse, ønsker, behov og problemer. Man kan spore holdningsendringer.
- Om ikke privatarkiver etter minoritetenes egne organisasjoner, institusjoner og privatpersoner bevares som del av den kollektive hukommelsen, vil ikke etterkommerne og andre interesserte kunne finne særlig tydelige spor av disse menneskenes *egne* blikk og stemmer.
- Da får vårt samfunn i beste fall en skjevt bilde der ettertida vil måtte lese det som er bevart i de offentlige arkivene ”mot hårene” for å finne enkelte slike spor, slik som Kaisa Maliniemi har vist med den nasjonale minoriteten kvenene.

Hva trengs?

- Eksemplene mine gjelder dokumentasjon av nye minoriteter, men det er grunn til å tro at de kan ses som representative for situasjonen for bevaring av privatarkiv og dokumentasjon av samfunnssektorer i vårt samfunn der materiale fra det offentlige har fått en svært dominerende plass så å si uavhengig av bevaringsverdi.
- Skal vi bøte på denne situasjonen, må fokus for vår bevaringspolitikk radikalt endres og mer ressurser kanaliseres inn i privatarkiv- og dokumentasjonsarbeid.

Forskning, dokumentasjonsplaner

- Vi bør derfor etablere en **forskningsagenda** for å bedre arkivarprofesjonens evne til å dokumentere samfunnet med utgangspunkt i sammenhengende **dokumentasjonsplaner** for samfunnssektorer, slik Helen Samuels har framholdt.
- Først da legger vi grunnlaget for å få **en felles integrert samfunnshukommelse** -
- som vil gi relevant samfunnsdokumentasjon som grunnlag for rettigheter, forskning, historieforståelse, synliggjøring, identitetsdanning og opplevelser
- *og* en bedre sammenheng mellom arkivlovens formålsparagraf og virkemidler for privatarkivfeltet.